

ЛОГІСТИКА ЯК ЧИННИК ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті розглянуто логістичне забезпечення військових місій, показано значення логістики у контексті воєнно-економічної безпеки країни. Проведено аналіз миротворчих операцій України.

Ключові слова: логістика, воєнно-економічна безпека, миротворчі операції, миротворчі контингенти.

В статье рассмотрены логистическое обеспечение военных миссий, показано значение логистики в контексте военно-экономической безопасности страны. Проведен анализ миротворческих операциях Украины.

Ключевые слова: логистика, военно-экономическая безопасность, миротворческие операции, миротворческие контингенты.

The article deals with logistics support of military missions, shows the value of logistics in the context of military and economic security. The analysis of peacekeeping operations in Ukraine.

Key words: logistics, military and economic security, peacekeeping operations, peacekeepers.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Економічну безпеку можна представити як відповідність результатів розвитку економіки держави і суспільства і зовнішньоекономічної діяльності даної держави її інтересам – чим більше відповідність, тим вище національна безпека економіки. Оцінка економічної безпеки держави і суспільства включає оцінки: ресурсного потенціалу і можливостей його розвитку, рівня ефективності використання ресурсів, конкурентоспроможності економіки, цілісності території економічного простору, соціально-демографічної стабільності і умов запобігання і вирішення соціальних конфліктів.

Військово-економічна безпека держави і суспільства передбачає такий стан військового сектору економіки, який здатний гарантувати достатній рівень розвитку і функціонування військового сектору в період війн і озброєних конфліктів і забезпечувати задоволення необхідних оборонних потреб в мирний час. Слід звернути увагу на той факт, що рішення цієї складної задачі залежить від багатьох чинників, основним з яких є рівень і якість стану національної економіки в цілому [3].

Забезпечення воєнно-економічної безпеки – важливе завдання держави. Ступінь задоволення потреб у продукції як оборонного, так і цивільного призначення в екстремальних умовах є критерієм забезпечення воєнно-економічної безпеки. Покращання самозабезпечення держави технологіями цивільного й оборонного виробництва, нарощування технологічного потенціалу зміцнює її воєнно-економічну безпеку. Слід звернути увагу на такі три основні аспекти воєнно-економічної безпеки: захисний, наступальний, рівнозначний.

Захисний аспект передбачає заміщення імпорту вітчизняними аналогами, насамперед в оборонних галузях народного господарства і зменшення їх залежності від імпорту.

Наступальний аспект передбачає комплекс заходів, спрямованих на нарощування і якісне покращання експортного потенціалу країни і посилення при цьому залежності від неї інших країн.

Рівнозначний аспект передбачає встановлення однакової залежності між країнами, що буде стримуючим чинником у спробах економічно розвинених країн використати зовнішньоекономічні зв'язки як специфічний тиск на менш розвинені країни.

Жодному з цих аспектів воєнно-економічної безпеки України поки що не приділяється належної уваги.

Для забезпечення воєнно-економічної безпеки України необхідно передусім здійснити наступні заходи:

- створити самодостатній національний воєнно-промисловий комплекс (ВПК);
- розробити і прийняти Державну програму виробництва озброєнь;
- виробити державну політику в сфері міжнародної торгівлі зброєю;
- розробити і прийняти Закон про експорт зброї;
- закладати в Державний бюджет необхідні кошти для фінансування оборони;
- створювати замкнені цикли виробництва військової техніки та озброєнь;
- змінити концепцію конверсії ВПК і проводити її на науковій основі згідно з національними інтересами України;
- проводити постійну модернізацію Збройних Сил України та інших військових формувань з метою досягнення технічної переваги над імовірним противником;
- створити єдину інфраструктуру тилового і технічного забезпечення воєнної організації України [1].

Важливе значення для забезпечення воєнно-економічної безпеки в разі скорочення чи припинення зовнішньоекономічних зв'язків або виникнення соціально-економічної кризи має здатність держави оперативно компенсувати негативні наслідки цих явищ, забезпечувати задоволення оборонних потреб.

З точки зору перспективного виробництва в Україні новітніх озброєнь важливо спрямовувати бюджетні кошти на створення науково-технічного потенціалу в сфері критичних технологій. Пріоритетними напрямками науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт мають бути: модернізація існуючих систем озброєнь, створення перспективних зразків озброєнь, розвиток систем і засобів бойового управління, зв'язку і розвідки, радіоелектронної боротьби, високоточної зброї, всебічний розвиток технологій і систем подвійного призначення (військового і цивільного).

Головним завданням державної політики у воєнно-економічній сфері повинно стати створення самодостатнього національного воєнно-промислового комплексу.

Трансформація воєнної економіки в цивільну повинна здійснюватися на науковій основі, без послаблення оборонного потенціалу України. Слід зазначити, що конверсія розпочалася при повній відсутності її науково-економічного обґрунтування. В результаті було зруйновано могутній воєнно-промисловий комплекс, що залишився у спадок від колишнього СРСР, а західним країнам на світовому ринку зброї стало вільніше, оскільки в особі України зник сильний конкурент.

Пріоритетним напрямком може стати міждержавна кооперація в проведенні НДДКР, розробці, виробництві та утилізації озброєнь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У [2] вказано: «Кон'юнктурний (на перший погляд) підхід щодо функціонального структурування системи забезпечення економічної безпеки держави дозволяє виокремити один з актуальних важливих елементів – логістичне забезпечення економічної безпеки держави..., під якою розуміється достатність забезпечення країни сучасною логістичною інфраструктурою, в структурі якої можна виокремити транспортну, складську, маніпуляційну, інформаційну тощо складові».

У [4] автором запропоновано вважати, що воєнно-економічна безпека держави визначається як спроможність держави реалізувати національні інтереси в воєнно-економічній сфері на основі узгодження воєнних потреб та економічного потенціалу держави, насамперед за рахунок збалансування ресурсного забезпечення ЗСУ з можливостями національної економіки як у мирний час, так і під час збройного протистояння.

Зменшення бюджетного фінансування оборонних витрат в країні, з одного боку викликає погіршення умов функціонування та розвитку ОПК, погіршує можливості закупівлі МТР для ЗСУ, зменшення запасів МТР, що зумовлює підвищення рівня загроз національним інтересам в воєнно-економічній сфері через небезпечне зниження рівня забезпеченості ЗСУ. З іншого боку, обмеженість оборонного фінансування – є об'єктивною передумовою здійснення реформування системи МТЗ з метою її оптимізації, що надає можливості реалізації національних інтересів шляхом вдосконалення системи МТЗ ЗСУ з метою підвищення її конкурентоздатності через зниження витрат; підвищення оперативності, гнучкості та адаптивності. Фактори впливу матеріально-технічного забезпечення ЗСУ на воєнно-економічну безпеку держави наведені на рис. 1.

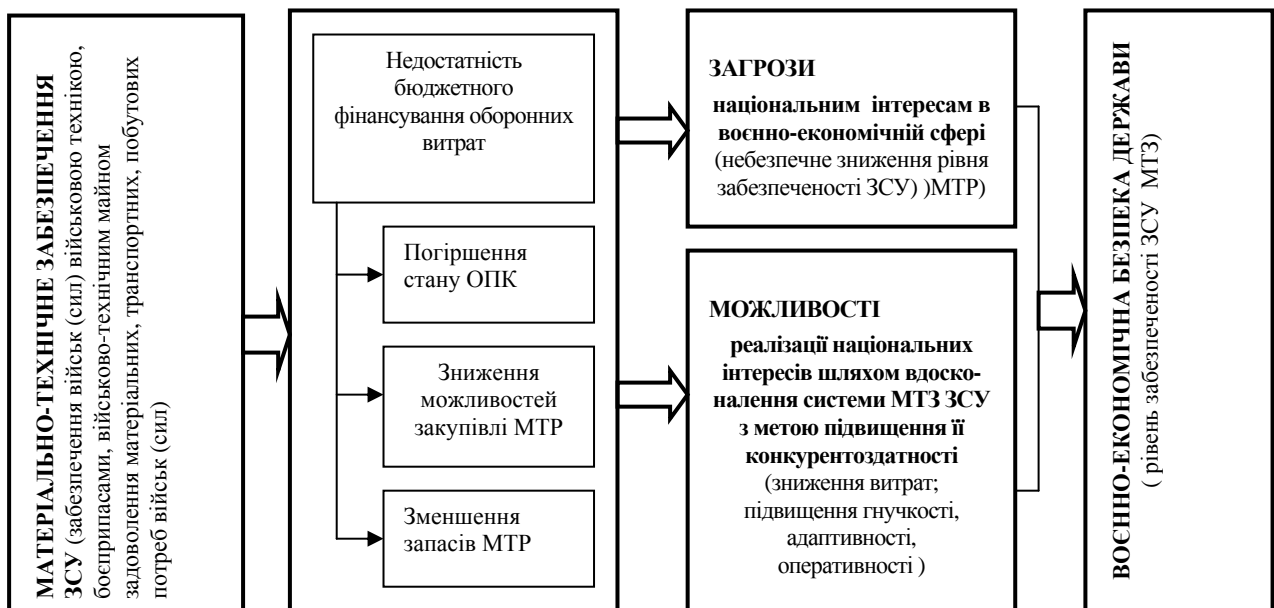

Рис. 1. Схема впливу матеріально-технічного забезпечення ЗСУ на воєнно-економічну безпеку держави [4]

Цілі статті: ідентифікувати передумови та напрями впливу логістики на стан воєнно-економічної безпеки країни

Виклад основного матеріалу. Категорія «воєнно-економічна безпека держави» займає ключове місце в теорії національної безпеки держави. Зміст цієї категорії потребує перегляду з урахуванням впливу нових факторів, поява яких зумовлена транзитивними процесами в економіці та переходом ОПК та військово-господарської структури країни до ринку.

В [4] запропоновано вважати, що воєнно-економічна безпека держави визначається як спроможність держави реалізувати національні інтереси в воєнно-економічній сфері на основі узгодження воєнних потреб та економічного потенціалу держави, насамперед за рахунок збалансування ресурсного забезпечення ЗСУ з можливостями національної економіки як у мирний час, так і під час збройного протистояння.

За рахунок удосконалення системи логістичного забезпечення ЗСУ, одним з основних показників воєнно-економічної безпеки поряд з показниками рівня фінансування потреб оборони, має бути якраз рівень ресурсної забезпеченості ЗСУ, зокрема забезпеченості матеріально – технічними ресурсами. У [4] запропоновано перелік показників воєнно-економічної безпеки держави з урахуванням показників системи МТЗ ЗС: рівень забезпеченості військ МТР (відношення кількості МТР, які фактично надійшли по каналах централізованих поставок і закуплені на ринку до кількості, що запланована на основі нормативів забезпечення військ); рівень гнучкості системи МТЗ (співвідношення кількості можливих способів поставок (транзитної складської або змішаної) за певний інтервал часу до темпів зміни витрат на забезпечення функціонування системи МТЗ) та рівень задоволення системи МТЗ у фінансових ресурсах (співвідношення суми грошових коштів, які фактично виділяються державою для утримання системи МТЗ і закупівлі матеріальних засобів, до планової потреби у фінансових ресурсах згідно затверджених нормативів. Цей перелік показників було покладено в основу оцінки воєнно-економічної безпеки держави, визначення резервів та засобів підвищення її рівня.

Починаючи з 1992 року в військових операціях взяло участь 37 000 українських військовослужбовців. Слід відмітити, що до набуття незалежності, українці брали участь у миротворчих операціях ООН від СРСР. Хоча, зазвичай, цих громадян України, не зараховують до офіційної статистики, на відміну від інших країн СНД.

В табл. 1 наведені всі миротворчі операції України (миротворчі контингенти, Місії) за часів незалежності, окремі з яких характеризуються істотною чисельністю, що очевидно вимагає автономного функціонування логістичної підсистеми.

Таблиця 1

Миротворчі операції України в період 1992-2011 рр.

Номер	Роки	Назва	Місце	Постійна військова чисельність
1	1992—1995	Сили ООН по охороні (COOHO-UNPROFOR)	Югославія	1303
2	1995—1999	Сили Виконання Угоди (IFOR), Сили Стабілізації (SFOR) у Боснії і Герцеговині	Боснія і Герцеговина	400
3	1996—1998	Місія ООН у Східній Славонії (ПАООНСС)	Славонія	511
4	1996—1999	Місія ООН в Анголі	Ангола	216
5	1999—2003	Міжнародні сили з підтримки миру в Косово – КФОР	Косово	149
6	1995—1999	Місія ООН превентивного розгортання в Македонії (МООНПРМ/UNPREDER)	Македонія	1
7	1998—2001	Місія ОБСЄ з верифікації у Косово	Косово	23
8	1997	Місія ООН у Гватемалі (МІНУГУА)	Гватемала	8
9	1994—2000	Місія ООН у Таджикистані	Таджикистан	21
10	2000—2001	Спеціальна Місія ООН в Афганістані	Афганістан	1
11	1996—2002	Місія ООН на півострові Превлака, Хорватія	Хорватія	2
12	2003	Гуманітарна місія в Державі Кувейт	Кувейт	448
13	2001—2005	Місія ООН у Сьєрра-Леоне	Сьєрра-Леоне	530
14	1999—2005	Місія ОБСЄ у Грузії	Грузія	530
15	2005—2008	Українська миротворча місія в Іраку	Ірак	1690
16	2000—2006	Тимчасові сили ООН у Лівані	Ліван	650
17	2004—2008	Місія ООН в Ефіопії та Еритреї	Ефіопія Еритрея	7
18	2008—2009	Місія ООН у Грузії	Грузія	37

На сьогодні Збройні сили України беруть участь у 3 миротворчих операціях, в яких зайнята незначна чисельність військових. В табл. 2 наведені діючі миротворчі операції України. Загалом можна говорити, про істотні відмінності виконуваних ними завдань.

Таблиця 2

Миротворчі операції України, які функціонують на 2011 р.

Номер	Роки	Назва	Місце	Постійна військова чисельність
1	з 2000	Місія ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго (МООНСДПК)	Демократична Республіка Конго	13
2	з 2003	Місія ООН у Ліберії	Ліберія	275
3	з 2011	Миротворча місія України в Кот-д'Івуар	Кот-д'Івуар	60

У табл. 3 наведено основні миротворчі контингенти України та їхні завдання в період 1999-2009 рр. Таблиця демонструє розбіжності у виконуваних завданнях та відповідним чином регламентує логістичні завдання. Їхнє встановлення вимагає проведення процедури логістичного аудиту із можливістю використання процедури аутсорсингу, у тому числі за рахунок цивільної сфери.

Таблиця 3

Основні миротворчі контингенти (Місії) від України в період 1999-2009 рр.

(складено на основі [5])

Миротворчий контингент від України	Основні завдання миротворчого контингенту від України
Міжнародні сили з підтримки миру в Косово – КФОР	<ul style="list-style-type: none"> • патрулювання зони відповідальності; • чергування на блокпосту; • супроводження конвоїв та супроводження сербського населення через “албанську” територію. • перевезення миротворчого персоналу та високоповажних осіб; • перевезення вантажів; • евакуація поранених; • супроводження переміщення військ • супроводження колон; • патрулювання та підтримання порядку у зоні відповідальності; • інженерна розвідка місцевості; • забезпечення мобільності та безпеки; • пошук та знешкодження вибухонебезпечних пристроїв на шляхах проходження колон, маркування мінних полів; • будівельні роботи та надання гуманітарної допомоги.
Гуманітарна місія в Державі Кувейт	<ul style="list-style-type: none"> • реагування на кризові ситуації; • забезпечення безпеки в регіоні; • надання допомоги в захисті цивільного населення країни від наслідків можливого застосування ЗМУ; • надання допомоги в ефективній ліквідації можливих наслідків ЗМУ на території Держави Кувейт; радіаційна, хімічна та біологічна розвідка місцевості.
Місія ООН у Сьєрра-Леоне	<ul style="list-style-type: none"> • перевезення персоналу Місії та високоповажних осіб; • перевезення вантажів; • медичне транспортування; • евакуація поранених; • польоти спостереження; • повітряне супроводження переміщення військ.
Місія ООН в Ефіопії та Еритреї	<ul style="list-style-type: none"> • проведення миротворчої операції в межах створеної Тимчасової зони безпеки (ТЗБ); • спостереження в межах ТЗБ патрулюванням та встановленими контрольними постами; • розслідування випадків порушення кордонів ТЗБ озброєними військовослужбовцями, підрозділами, розслідування випадків відкриття вогню, протиправних дій відносно цивільного населення обома сторонами; • інспектування місць розташування міліцейських / поліцейських підрозділів; • забезпечення маркування кордонів ТЗБ на місцевості; • забезпечення безпеки проведення зустрічей Військового координаційного комітету (якщо зустріч відбувається в межах ТЗБ);

Миротворчий контингент від України	Основні завдання миротворчого контингенту від України
	<ul style="list-style-type: none"> • надання допомоги створеній у Женеві Прикордонній комісії з питань врегулювання кризи щодо визначення кордонів між Еритреєю та Ефіопією; • у взаємодії з міжнародними гуманітарними організаціями сприяння поверненню на свої місця біженців та переміщених осіб.
Український миротворчий контингент у Іраку	<ul style="list-style-type: none"> • підтримання безпеки у зоні відповідальності, супроводження конвоїв, гуманітарних вантажів, несення служби на блокпостах, патрулювання тощо; • охорона органів місцевого самоврядування, релігійних та історичних пам'яток, мостів, джерел питної води та інших важливих об'єктів; • контроль за здачею зброї цивільним населенням та учасниками колишніх озброєних формувань; • здійснення інженерних та інших робіт, необхідних для ліквідації наслідків конфлікту, надання допомоги у забезпеченні цивільного населення питною водою; • забезпечення безпеки діяльності міжнародних гуманітарних організацій, надання допомоги у перевезенні гуманітарних вантажів; • евакуація цивільного населення у разі виникнення небезпеки його життя; • надання медичних послуг, насамперед, першої медичної допомоги цивільному населенню; • виконання інших функцій із забезпечення безпеки і дотримання прав людини.

Здійснений автором ситуаційний аналіз дозволяє викласти такі пропозиції.

Детермінантами логістичного забезпечення військових місій України за кордоном виступають можливості та обмеження зі сторони: стратегічного транспорту, повітряного транспорту, медичної евакуації, заправлення паливом у повітрі, броньованих транспортних засобів, доставки і зберігання води, створення таборів, контрахтування операційних послуг, логістичних інформаційних систем.

На тлі формування достатнього потенціалу воєнно-економічної безпеки країни власне ці складові є індикаторами стану логістичного забезпечення, оскільки цей стан стає найбільш наглядним у випадку експедиційної логістики, тобто логістичної діяльності у сфері забезпечення функціонування окремого військового контингенту. Очевидно, що експедиційна логістика у контексті теорії логістики є складовою теорії військової логістики і за її родоначальниками розглядається четвертим елементом організації військових дій (окрім стратегії, тактики та розвідки).

В межах логістичного забезпечення військових місій можна вирізнити:

- матеріальне забезпечення;
- технічне забезпечення;
- медичне забезпечення;
- транспортне забезпечення;
- інше (транспортування загиблих, забезпечення полонених).

Отже, логістичне забезпечення, це – повне забезпечення армії всім необхідним для її функціонування, навчання та бойових дій.

В рамках логістичного забезпечення військового контингенту можемо виділити:

- переміщення військових частин, безпеку солдат;
- модернізацію техніки та індивідуального забезпечення, правову систему цього забезпечення, міжнародну співпрацю (міжнародні логістичні контингенти);
- забезпечення доставки товарів першої необхідності (life support);
- участь контрактників.

На сьогодні багато завдань для забезпечення військової логістики можуть виконувати приватні структури. Отже, можна виділити два рівні логістики військового контингенту. Перший рівень займається інтегрованою логістикою включно до тактичного рівня (потенціал і місце в контингенті). Другий рівень це – виокремлення, навчання та підготування «народного елемента підтримки», транспортне забезпечення операцій, реалізація постачання та підтримка запасів для армії. Тому безпека експедиційної логістики визначається теж двома складовими. Перша складова це – армія і дієвість її логістичної діяльності; друга – це здатність держави до постачання відповідних засобів для армії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасні загрози вимагають виконання військових місій поза межами держави. Для покращення їх ефективності необхідно створити якісне логістичне забезпечення. Логістичне забезпечення контингентів вимагає від логістичної системи новаторського підходу. Необхідною умовою є розроблення постійних стандартів функціонування контингенту. Адже такі сили діють на різних відстанях від штабу і в специфічних для даної операції географічних та кліматичних умовах, що і

визначає застосування відповідних інструментів логістичного забезпечення. Якісне логістичне забезпечення залежить від стану інфраструктури району операцій.

Отже, логістичне забезпечення це – головний критерій ефективної діяльності військового контингенту. Також трансформація забезпечення місії залежить від способу діяльності союзників та прийняття міжнародних стандартів. Щораз більшого значення набувають відділи здатні до діяльності в певних умовах, що вимагає спеціального забезпечення для виконання місії і тим самим змушує до еластичного логістичного забезпечення. Істотним є збільшення власного внеску в міжнародні логістичні компоненти та піднесення власного логістичного потенціалу.

1. *Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення.* - [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/rozdil/binko.htm>

2. Крикавський Є.В. Логістичне забезпечення економічної безпеки України / Є. Крикавський, О. І Дриль // *Праці І наук-практ семінару ["Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її забезпечення"]*, Київ, 21 - 22 жовтня 2009 р. – С. 201-203.

3. Срібний В.І. Економічна безпека як складова національної безпеки . – *Проблеми матеріальної культури – Економічні науки* С. 59-61. [Електронний ресурс] / Режим доступу:http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/155/knp155_59-61.pdf.

4. Онофрійчук П. В. Підвищення рівня воєнно-економічної безпеки держави на основі логістичного підходу до матеріально-технічного забезпечення збройних сил України / автореферат дис. на здобуття к.е.н. – 24 с.

5. *Історія участі збройних сил України у миротворчих операціях* [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/index.php?part=peacekeeping&lang=ua&sub=history>.